

Toename van syfilis en andere seksueel overdraagbare infecties

Studie van het peillaboratorienetwerk

G. Hanquet¹, G. Ducoffre¹, F. Van Loock¹

Samenvatting

Uit de gegevens van het peillaboratorienetwerk van het Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid (WIV) blijkt het aantal gevallen van syfilis in de provincie Antwerpen sinds de tweede helft van 2000 toe te nemen. In het arrondissement Antwerpen hebben de laboratoria bovendien een significante toename van gonorrhoe en chlamydia-infecties geregistreerd. Op nationaal niveau is een vergelijkbare trend voor syfilis en gonorrhoe vastgesteld. Hoewel de toename voor een groot deel het gevolg is van de situatie in Antwerpen, zijn nog enkele andere steden getroffen. Er is verder onderzoek nodig om de mogelijke oorzaken van de toename van seksueel overdraagbare infecties te achterhalen.

Inleiding

Begin 2001 werden aan de Antwerpse gezondheidsinspectie verschillende syfilisgevallen gemeld. In het eerste kwartaal van 2001 registreerde de dienst ongeveer 50 nieuwe gevallen (1). In samenwerking met de Vlaamse Gemeenschap besliste het WIV om de trend van syfilisgevallen ook op nationaal vlak te onderzoeken (2).

Dit artikel analyseert de trend van syfilis in de provincie Antwerpen en de trend van chlamydia en gonorrhoe in het arrondissement Antwerpen en maakt een vergelijking met de Belgische gegevens.

Methode

Het peillaboratorienetwerk bestaat uit 127 laboratoria verspreid over het hele land. Elk laboratorium verstuurt dagelijks of wekelijks informatie over de diagnose van geselecteerde ziektekiemen. Drieëntwintig laboratoria zijn in de provincie Antwerpen

gevestigd (3).

Omdat syfilis vroeger niet op de lijst van opgevolgde ziekten stond, werd per brief aan elk laboratorium gevraagd hoeveel syfilisgevallen in elke maand van het jaar 2000 en de eerste vier maanden van 2001 werden gediagnosticeerd. In de brief werd geen gevalsdefinitie van actieve syfilis gegeven. Zonder specificaties werden gevallen van syfilis als positief beschouwd. In geval van gedetailleerde laboratoriumresultaten (66% van de gevallen) werden gevallen van syfilis met RPR/VDRL > 1:8 en een positieve treponemale test als positief beschouwd. Omdat de woonplaats van de gemelde gevallen onbekend was, konden de gegevens over syfilis niet per arrondissement worden geanalyseerd. De enige bruikbare geografische informatie is die van de provincie waarin het laboratorium is gevestigd. Daarnaast werd ook een analyse gemaakt van de gegevens die gere-

gistreerd werden door 127 peillaboratoria in België om de recente trends na te gaan van de incidentie van de andere seksueel overdraagbare infecties (SOI's), met name *Chlamydia trachomatis* en *Neisseria gonorrhoeae*.

Resultaten

Provincie en arrondissement Antwerpen

Zes van de veertien deelnemende laboratoria in de provincie Antwerpen rapporteerden syfilisgevallen voor de periode januari 2000-april 2001. Gevallen van chlamydia en gonorrhoe uit het Antwerpse arrondissement werden in 2001 door respectievelijk 10 en 11 peillaboratoria gerapporteerd. Het aantal gerapporteerde gevallen voor twee van de drie SOI's in 2001 zijn in vergelijking met 1998 verdubbeld of verdrievoudigd (tabel 1, figuur 1). De gegevens van de surveillance van syfilis in de peri-

Tabel 1: Evolutie in de tijd van het aantal SOI-gevallen Antwerpen 1998-2001

	Plaats	1998 N	1999 N	2000 N	2001 N	Factor van de toename 1998-2001	Test voor de lineaire trend 1998- 2001
<i>C. trachomatis</i> - infecties	Arrondissement Antwerpen	67	78	133	167	2,5	P < 0,001
<i>N. gonorrhoeae</i> - infecties	Arrondissement Antwerpen	32	22	41	72	2,3	P = 0,002
<i>T. pallidum</i> - infecties *	Provincie Antwerpen	NB	NB	4*	14*	3,5*	(Poisson p<0,001)

NB: niet beschikbaar

*: januari-maart

(1) Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid, J. Wytsmanstraat 14, 1050 Brussel, tel.: 02-642 57 81, fax: 02-642 54 10.
e-mail: germaine.hanquet@iph.fgov.be

ode januari-maart 2001 werden vergeleken met die van dezelfde periode in 2000.

Syfilis

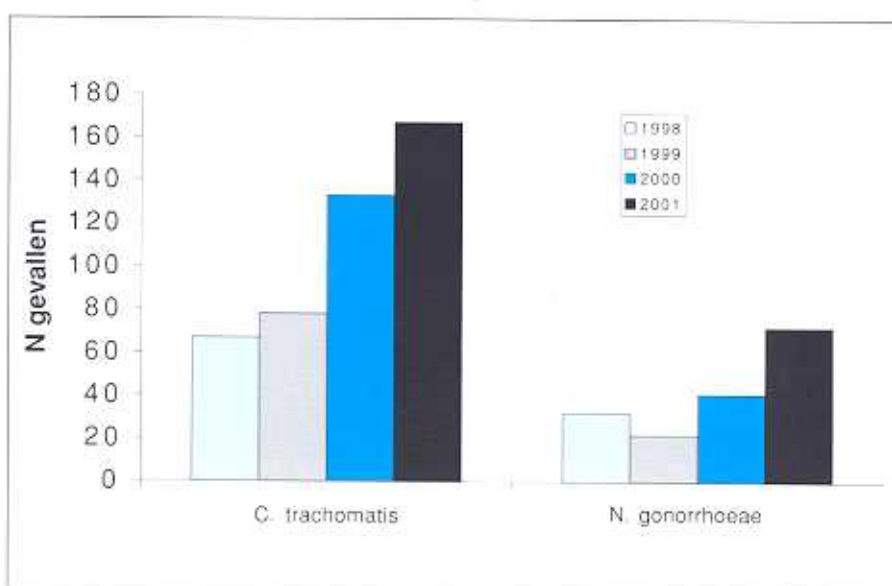
In 2000 zijn in de provincie Antwerpen 27 actieve gevallen van syfilis gerapporteerd en in de eerste vier maanden van 2001 zijn 15 gevallen gerapporteerd. De analyse per diagnosedatum, beschikbaar voor 95% van de gerapporteerde gevallen in Antwerpen, toont een significante toename in de tijd. Hoewel gegevens ontbreken om de cijfers met die van voorgaande periodes te vergelijken, lijkt de toename vanaf de tweede helft van 2000 te beginnen (figuur 2). Bij een vergelijking van de periode januari-maart 2000 met dezelfde periode in 2001 wordt een verdrievoudiging van het aantal actieve syfilisgevallen vastgesteld of een stijging van 4 tot 14 (tabel 1). Serologische informatie volstaat echter niet om een onderscheid te kunnen maken tussen recente en oude onbehandelde gevallen.

De studie van de laboratoria leverde geen gegevens over individuele gevallen, waardoor geen analyse per leeftijd en geslacht kon worden gemaakt.

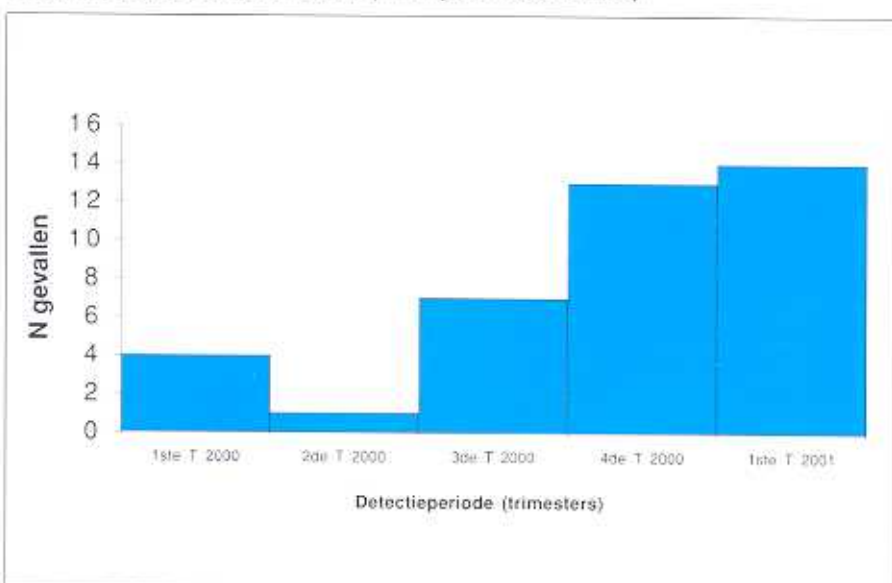
Gonorrhoe

In het arrondissement Antwerpen was het aantal gevallen van gonorrhoe dat de peillaboratoria tussen 1998 en 2001 rapporteerden meer dan verdubbeld, van 32 tot 72 gevallen (tabel 1). Net zoals voor syfilis werd de toename sinds de tweede helft van 2000 vastgesteld. De meeste gonorrhoegevallen die in 2001 door het peillabmodel gerapporteerd werden, waren van het mannelijke geslacht. Ze vertegenwoordigden 94% van alle gerapporteerde gevallen. De toename in de tijd werd alleen bij mannen vastgesteld (figuur 3). In 2001 was de gemiddelde leeftijd van de gevallen 35 jaar, 70% van de gevallen was tussen de 20 tot 39 jaar. Er werd geen enkel geval onder de leeftijd van 20 jaar gerapporteerd. De toename van het aantal geregistreerde gevallen van 1999 tot 2001 wordt in alle leeftijdsgroepen tussen 20 en 49 jaar vastgesteld. De 11 laboratoria die in 2001 gevallen rapporteerden, stelden in vergelijking met 2000 een toename van het aantal gevallen vast. Beroep, seksueel

Figuur 1: Trends van SOI's in de provincie Antwerpen voor de periode 1998-2001 (WIV peillaboratoria)

Figuur 2: Actieve syfilisgevallen geregistreerd in Antwerpen voor de periode 2000-2001 (WIV peillaboratoria)

Figuur 3: *N. gonorrhoeae* in Antwerpen: evolutie per geslacht, 1998-2001 (WIV peillaboratoria)

gedrag en land van herkomst van de gevallen werden niet geregistreerd.

Chlamydia-infecties

In het arrondissement Antwerpen steeg het aantal gevallen van *Chlamydia trachomatis*-infecties die de peillaboratoria tussen 1998 en 2001 registreerden tot meer dan het dubbele (tabel 1). De stijgende trend werd ook vanaf de tweede helft van 2000 vastgesteld. In 2001 was 58% van de gevallen van het vrouwelijke geslacht. De gemiddelde leeftijd van de gevallen was 30 jaar en nam toe in vergelijking met 2000 (gemiddelde = 26). Vijftien procent van de gevallen was jonger dan 20 jaar en 67% was tussen de 20 en de 39 jaar oud. De stijgende trend tussen 1999 en 2001 was in alle leeftijdsgroepen waarneembaar, maar het duidelijkst in de groep 20- tot 24-jarigen en wel voor beide geslachten.

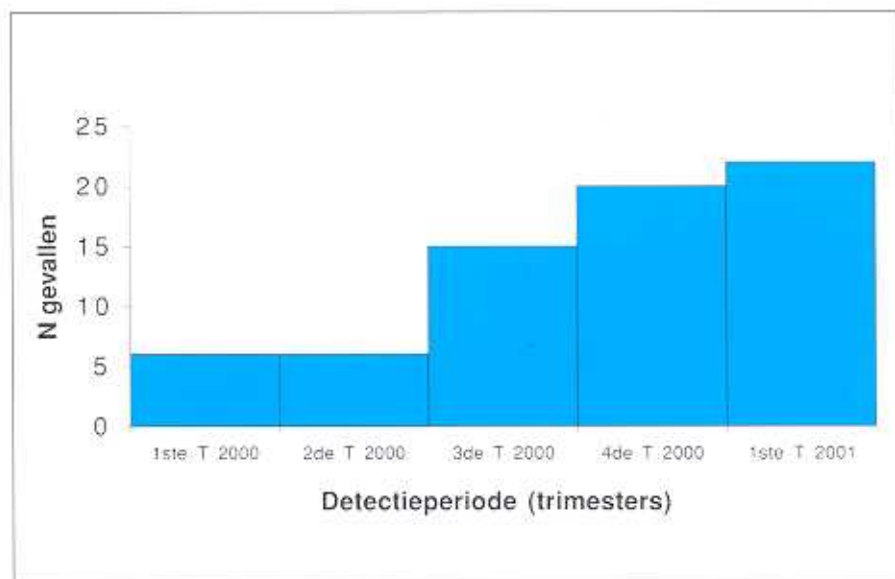
België

Vijftig procent van de peillaboratoria (N=65) nam deel aan de retrospectieve studie van syfilis. Voor de beschouwde periode rapporteerden 25 van de 127 laboratoria gevallen van actieve syfilis. In 2001 registreerden 57 van de 127 laboratoria gevallen van *C. trachomatis* en 53 laboratoria gevallen van *N. gonorrhoeae*.

Syfilis

Uit de retrospectieve studie van syfilis door de peillaboratoria bleek dat 90 gevallen van actieve syfilis werden geregistreerd in 2000 en 47 in de eerste vier maanden van 2001. Sinds het tweede semester van

Figuur 4: Actieve syfilisgevallen in België voor de periode 2000-2001 (WIV peillaboratoria)

2000 werd ook een duidelijke toename van het aantal gerapporteerde gevallen van syfilis op nationaal vlak vastgesteld (figuur 4). Als men het aantal gevallen van actieve syfilis dat de laboratoria in het eerste trimester van 2001 rapporteerden vergelijkt met het aantal gevallen in dezelfde periode van 2000, stelt men haast een verviervoudiging vast: een stijging van 6 naar 22 gevallen. De diagnosedatum was slechts beschikbaar voor 54% van de gerapporteerde gevallen en met serologische informatie alleen kan geen onderscheid worden gemaakt tussen recente en oude onbehandelde gevallen.

Gonorrhoe

In België steeg het aantal gevallen van gonorrhoe de laatste vier jaar, van 1998 tot 2001, met 44% (tabel 2). Deze toename werd voor het eerst in de tweede helft van 2001 waargenomen en heeft alleen betrekking op mannen (figuur 5). De proportie mannen steeg van 71% in 1998 tot 87% in 2001. In 2001 was de gemiddelde leeftijd van de patiënten 33 jaar en ongeveer drie vierde van de gevallen was tussen 20 en 39 jaar oud. De toename van 1998 tot 2001 had betrekking op alle leeftijdsgroepen boven de 20 jaar, met uitzondering van de groep tussen 30 en 34 jaar, maar de hoogste toename wordt in de groep van 20 tot 24 jaar (2,2-voud, van 20 naar 43 gevallen) vastgesteld. Deze toename werd

Tabel 2: Evolutie van het aantal SOI's in België voor de periode 1998-2001

SOI	1998	1999	2000	2001	Factor van toename 1998-2001	Test voor lineaire trend 1998-2001
<i>C. trachomatis</i> -infecties	721	793	689	790	1,1	Niet significant
<i>N. gonorrhoeae</i> -infecties	166	178	145	239	1,4	p = 0,03
<i>T. pallidum</i> -infecties *	NB	NB	6*	22*	3,7*	(Poisson p<0,001)

*: januari-maart

NB: niet beschikbaar

over het hele land gerapporteerd: een toename van het aantal gevallen van gonorroe werd tussen 2000 en 2001 in 33 van de 43 arrondissementen vastgesteld.

Chlamydia-infecties

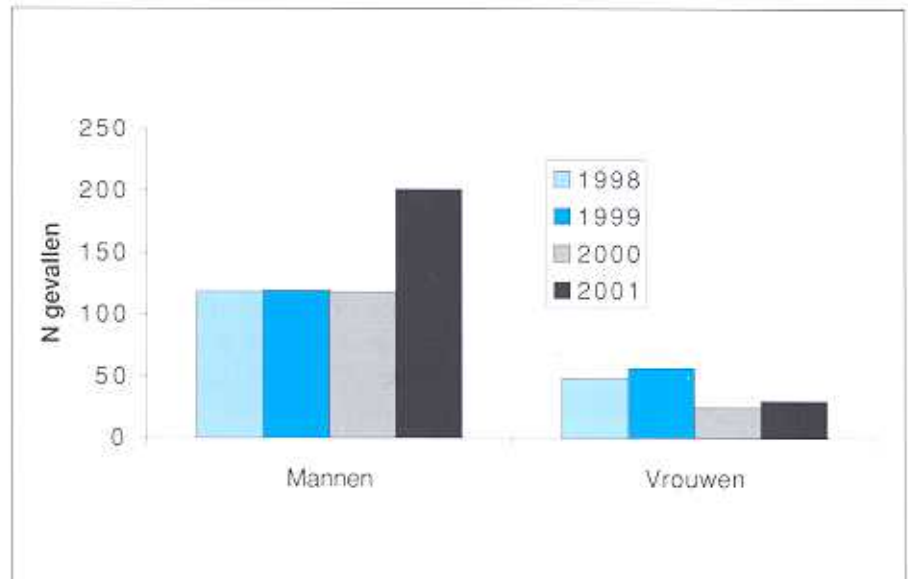
Het aantal infecties met *Chlamydia trachomatis* dat tussen 1998 en 2001 werd gerapporteerd is slechts met 10% toegenomen (zie tabel 2). Uit de cijfers van de laatste drie jaar blijkt een grotere toename van het aantal gevallen (meer dan 30%) bij de inwoners van de arrondissementen Antwerpen, Mechelen, Gent, Charleroi en Luik. De meeste gevallen waren van het vrouwelijk geslacht en vertegenwoordigden ongeveer 75% van alle gevallen. De gemiddelde leeftijd van de gevallen was ongeveer 29 jaar en veranderde niet significant in de tijd. In de laatste drie jaar waren mannen met chlamydia-infecties significant ouder dan de vrouwelijke gevallen met een gemiddeld leeftijdsverschil van 4 tot 6 jaar.

Bespreking

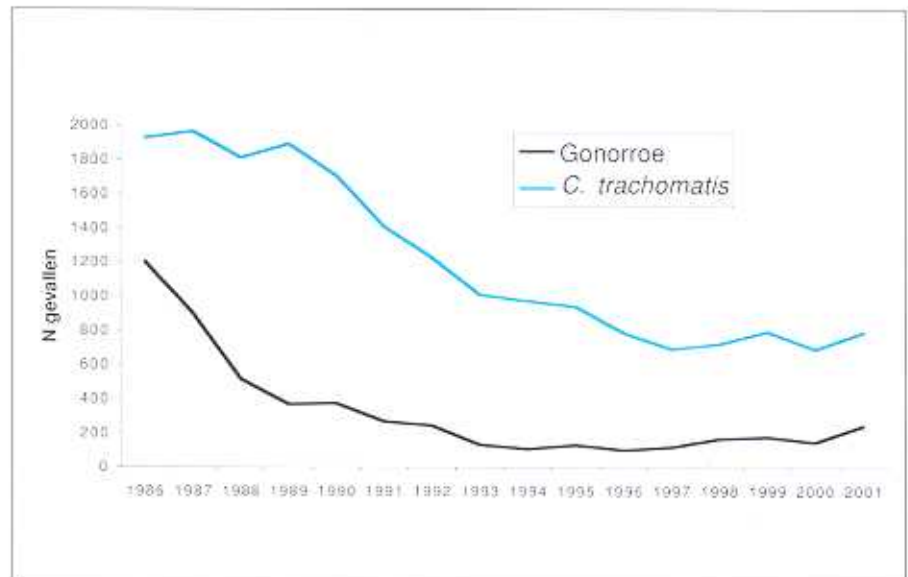
Op basis van het aantal infecties die gerapporteerd werden door de peillaboratoria, suggereert deze studie een significante toename van syfilis, chlamydia-infectie en gonorroe in Antwerpen. De toename is waar te nemen vanaf de tweede helft van 2000. De grootste toename werd vastgesteld bij het aantal gevallen van actieve syfilis dat in de provincie Antwerpen werd gerapporteerd. Om deze toename te bevestigen zijn klinische gegevens nodig, aangezien serologische tests geen onderscheid kunnen maken tussen oude (onbehandelde) en recente actieve gevallen van syfilis.

Op nationaal vlak werd sinds de tweede helft van 2000 ook een duidelijke toename van het aantal gevallen van syfilis vastgesteld. Gevallen van gonorroe werden in 2001 frequenter gerapporteerd, maar het totaal aantal gevallen van chlamydia-infecties steeg niet significant. Een groot deel van deze nationale toename van SOI's is te wijten aan de toename in Antwerpen: als we de gegevens van de peillaboratoria van 1998 vergelijken met die van 2001, blijkt dat 55% van de nationale toename van gonorroe en 100% van de (lichte) toename van

Figuur 5: Evolutie van *N. gonorrhoeae* per geslacht, België, 1998-2001 (WIV peillaboratoria)

Figuur 6: SOI in België: evolutie 1986-2001 (WIV peillaboratoria)

chlamydia-infecties te wijten zijn aan de toegenomen door de peillabo's geregistreerde incidentie in het arrondissement Antwerpen. Wat syfilis betreft wordt 63% van de toename waargenomen vanaf het eerste trimester van 2000 tot dezelfde periode in 2001, wat het gevolg is van de gevallen in de provincie Antwerpen. Niettemin is ook in enkele andere steden een toename van het aantal gevallen SOI's vastgesteld. Andere arrondissementen met een hoge incidentie van chlamydia-infecties en gonorroe in 2001 zijn Brussel en Charleroi.

In vergelijking met de rest van het land is de toename van SOI's in Antwerpen opvallend. Bij deze hoge rapportering in Antwerpen zou er

een vertekend beeld kunnen optreden: de laboratoria in Antwerpen zouden beter rapporteren dan de andere laboratoria in België en dus een vollediger en hogere schatting leveren van de incidentie in dit arrondissement. Toch bleef bij de Antwerpse bevolking de proportie van alle pathogenen die gerapporteerd waren door de peillaboratoria, in vergelijking met het nationale totaal, stabiel tijdens de periode 1998-2001 (10%), terwijl de proportie *C. trachomatis* en *N. gonorrhoeae* vastgesteld in Antwerpen verdubbelde of verdrievoudigde in de laatste drie jaar en respectievelijk 21% en 30% vertegenwoordigde van het totaal in België in 2001. Waarschijnlijk kan toename van SOI's niet

worden verklaard door een verbeterd rapporteringssysteem in 2001, maar zal eerder te wijten zijn aan een effectieve toename van deze infecties bij de Antwerpse bevolking. De analyse van de gegevens van de peillaboratoria sinds 1986 toont aan dat de erg hoge incidentie van gonorrhoe en chlamydia-infecties begin jaren tachtig daalde en rond 1997 een minimumniveau bereikte (figuur 6). Een toename van gonorrhoe werd vanaf 1998 vastgesteld en nam in 2001 verder toe (3). Toch zijn de resulterende incidenties veel lager dan de gerapporteerde incidenties halverwege de jaren tachtig. Andere SOI's konden in dit stadium niet worden bestudeerd, aangezien ze toen nog niet door de peillaboratoria werden gevolgd.

In België waren de meeste gonorrhoeepatiënten van het mannelijke geslacht. In 2001 vertegenwoordigden de mannelijke gonorrhoeepatiënten 94% van de gevallen in Antwerpen. De toename van gonorrhoe werd alleen bij mannen vastgesteld. De leeftijd van de door de peillaboratoria gerapporteerde gonorrhoegevallen stijgt de jongste jaren. Op nationaal niveau steeg de gemiddelde leeftijd van 30,8 in 1999 tot 33,4 in 2001. In tegenstelling tot gonorrhoe worden chlamydia-infecties vaker bij vrouwen gerapporteerd. De toename hiervan in Antwerpen wordt bij beide geslachten vastgesteld. Patiënten met een chlamydia-infectie zijn over het algemeen jonger dan gonorrhoeepatiënten en worden in jongere leeftijdsgroepen aangetroffen, vooral bij vrouwen. In 2001 was 41%

van de patiënten met een chlamydia-infectie in België jonger dan 25 jaar tegenover 22% van de gonorrhoeepatiënten. Een vergelijkbare toename en outbreaks van syfilis zijn ook in andere delen van Europa beschreven, meestal bij homoseksuele mannen (4,5,6). De toename van andere SOI's, vooral gonorrhoe, is eveneens in verschillende Europese landen gerapporteerd (7,8).

Op basis van de conclusies die uit deze studie getrokken kunnen worden, is beslist om *Treponema pallidum* toe te voegen aan de lijst van pathogenen die vanaf oktober 2001 door de peillaboratoria worden gevolgd. Na overleg met deskundigen is een preciezer gevaldefinitie goedgekeurd: RPR/VDRL \geq 1:4 en een positieve treponemate test.

Summary

Data from the sentinel laboratory network of the Scientific Institute of Public Health reveal a sharp increase in syphilis in Antwerp Province since mid 2000. A significant increase in laboratory registered gonorrhoea and chlamydia infections is also observed in the Antwerp district. A similar trend is reported at national level for syphilis and gonorrhoea. Although this is mainly due to the situation in Antwerp, a few other towns are affected as well. Further studies are needed to investigate possible causes of this STD increase.

Literatuur

1. De Schrijver K. Syphilis outbreak in Antwerp, Belgium. *Eurosurveillance Weekly*, 5, 19, May 2001.
2. Hanquet G, Van Loock F. Scientific Institute of Public Health, Epidemiology Unit. Trends of syphilis cases reported by the sentinel laboratory network, Belgium, Jan 2000- April 2001. <http://www.iph.fgov.be/epidemiologie/epinl/index000.htm>
3. Ducoffre G. Surveillance van infectieuze aandoeningen door een netwerk van laboratoria voor microbiologie, *Epidemiologische Trends 1983 - 1999*. WIV, januari 2002, D/2001/2505/28.
4. van der Meijden W, van der Snoek E, Haks K M. Outbreak of syphilis in Rotterdam, the Netherlands. *Eurosurveillance Weekly*, 6, 13, 28 March 2002.
5. Couturier E, et al. Résurgence de la syphilis en France, 2000-2001. *Bulletin Epidémiologique Hebdomadaire* N° 35-36, 2001.
6. Doherty L, Fenton K, Couturier E. Evidence for increased transmission of syphilis among homosexual men and heterosexual men and women in Europe. *Eurosurveillance Weekly*, 4, 14 Dec. 2000.
7. Hughes G. Diagnoses of gonorrhoea in England and Wales at their highest for 13 years. *Eurosurveillance Weekly*, 5, 31, 2 Aug. 2001.
8. De Schrijver K, Fenton K, Kiehl W, Salmasso S, et al. European trends in gonorrhoea. *Eurosurveillance Weekly*, 4, 14, 6 April 2000.